

УДК 342.7

Лілія Миколаївна ГРИШКО,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри міжнародного і європейського права юридичного факультету

Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна;

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0347-1118>

ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ КОРОЛІВСТВОМ САУДІВСЬКА АРАВІЯ В УМОВАХ БОРОТЬБИ З ТЕРОРИЗМОМ

У ісламській концепції прав людини держава виступає головним суб'єктом їх забезпечення. У відповідності до Основного нізаму Саудівської Аравії 1992 р. держава захищає права людини у відповідності з Ісламським Шаріатом (ст. 26) [1, с. 312]. Дана стаття яскраво демонструє ідеологічно-нормативну основу, основний орієнтир захисту прав підданих та іноземців у державі.

Мусульманські держави є досить консервативними і закритими, тому інформація про забезпечення прав людини на їхній території перебуває під завісою таємничості. Водночас, у 2017 році Уряд Саудівської Аравії запросив відвідати державу Спеціальний доповідач з питання про заохочення і захист прав людини і основних свобод в умовах боротьби з тероризмом (далі – Спеціальний доповідач). Мандат Спеціального доповідача з цього питання було запроваджено Радою з прав людини ООН у 2005 р. Резолюцією Ради з прав людини ООН від 20 квітня 2016 р. (A/HRC/RES/31/3) мандат знову подовжено на три роки. Метою такого візиту є оцінка прогресу, досягнутого Саудівською Аравією в її законодавстві, політиці та практиці у боротьбі з тероризмом, відповідно до міжнародного права і стандартів у галузі прав людини.

За результатами відвідування Саудівської Аравії Спеціальний доповідачем представлено окрему доповідь, яка була розглянута на сесії Ради з прав людини ООН в період від 22 лютого по 22 березня 2019 р. (A/HRC/40/52/Add.2). Цей візит було здійснено в період з 30 квітня по 4 травня 2017 р.

Спеціальний доповідач звертає увагу на Основний Нізам про владу 1992 року, який проголошує державу ісламською, іслам – державною релігією, Коран – її Конституцією. Відповідно, шаріат забезпечує основу управління і характеризує державу, а також її відносини з громадянами. Незважаючи на те, що Королівство ратифікувало декілька основних договорів з прав людини і є діючим членом Ради з прав людини ООН, а також має департамент з прав людини в межах міністерства з питань ісламу, воно часто висуває шаріат або божественний закон, його культуру і ісламський характер держави як перешкоду для повної реалізації міжнародних стандартів прав людини.

Спеціальний доповідач висловлює занепокоєння щодо великої кількості повідомлень про несправедливі судові процеси в Спеціалізованому кримінальному суді. еціалізований кримінальний суд був створений у складі Загального суду (General Court) в Ер-Ріяді у 2008 році для переслідування осіб, обвинувачених у тероризмі.

Крім того Спеціальним доповідачем звертається увага на тривалість терміну тримання під вартою, застосування катувань, примусових зізнань і відсутності підзвітності. Відзначається також нездатність Саудівської Аравії забезпечити мінімальні процесуальні гарантії під час затримання та допиту, а також її судова практика допущення примусових зізнань, що, по суті, представляє собою систематичну відмову у справедливому правосудді.

Що стосується застосування смертної кари після явно несправедливих судових процесів, Спеціальний доповідач наголошує, що її застосування, особливо варварським і публічним способом його використання в Саудівській Аравії, є несумісним з основними положеннями права прав людини. Він вважає, що застосування смертної кари Саудівською Аравією є архаїчним, нелюдським і принизливим, не тільки для особи, яка страчена, але й для всіх, хто вносить свій внесок у цю справу, і тих, хто бере участь в якості глядачів. Вона принижує і призводить до деградації людей Саудівської Аравії в цілому.

Водночас, у доповіді відзначається і позитивний внесок Саудівської Аравії, зокрема, Спеціальний доповідач високо оцінює зусилля уряду щодо полегшення страждань жертв тероризму через комплексні програми, що передбачають фінансову, психологічну, освітню та моральну підтримку та кар'єрні можливості. Фінансова, житлова та психосоціальна підтримка жертв тероризму та їх сімей є важливою частиною інтегрованої стратегії боротьби з тероризмом.

Серед основних проблем в сфері прав людини Спеціальний доповідач відзначає також, що Положення Міністерства внутрішніх справ від 7 березня 2014 року, закріплює занадто широке

визначення тероризму, включаючи такі дії, як пропаганда атеїзму чи висловлення подібних думок у будь-якій формі, або виголошення чи поширення думок, що ставлять під питання основи ісламської релігії. Визначення також охоплює тих, хто мав контакти або листування з будь-якими групами, течіями або ворожими до Королівства особами, 12 хто прагне похитнути єдність суспільства або стабільності Королівства будь-яким способом.

Комітет проти катувань висловив стурбованість тим, що Кримінальний закон про злочин тероризму та його фінансування 2014 року, передбачає кримінальну відповідальність за будь-яке мирне висловлення думки або переконання, що ставить під загрозу національну єдність або підриває репутацію чи позицію держави (п. 16 A/HRC/40/52/Add.2); порушення норм, що стосуються права на справедливий суд, включаючи зобов'язання Уряду визначити кримінальні правопорушення саме в межах закону.

Оскільки визначення тероризму може включати мирну пропаганду політичних реформ або критику Короля, вираження мирного інакомислення може підлягати кримінальному переслідуванню, як тероризм.

Інтелектуальна та академічна свобода також жорстко придушується. Неправильне використання академічного або соціального статусу або впливу засобів масової інформації зазначено як обтяжуючий чинник для цілей призначення покарання і залучає як мінімум 15 років позбавлення волі за найбільш незначні порушення. Крім того, будь-яка особа, яка публікує або публікує будь-якими засобами новини, заяви, неправдиву або злісну пропаганду або тому подібне, з метою здійснення терористичного злочину, карається позбавленням волі на строк від одного до п'яти років.

Спеціальний доповідач відзначив, що Уряд Саудівської Аравії повинен терміново переглянути визначення тероризму в Законі 2014 року і привести його до виконання у відповідності до міжнародних норм з прав людини.

Отже, в державі, де не визнається свобода віросповідання, свобода думки та слова, боротьба з тероризмом може перетворюватися у переслідування за інакодумство та віросповідання недержавної релігії.

Список бібліографічних посилань

1. Конституції зарубіжних країн : навч. посіб. / В. О. Серьогін, Ю. М. Коломієць, О. В. Марцеляк та ін. ; за заг. ред. В. О. Серьогіна. Харків : ФІНН, 2009. 664 с.
2. Visit to Saudi Arabia. Report of the Special Rapporteur on the promotion and protection of human rights and fundamental freedoms while countering terrorism. Human Rights Council Fortieth session 25 February – 22 March 2019. A/HRC/40/52/Add.2. URL: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G18/363/55/PDF/G1836355.pdf> (дата звернення: 22.03 2019).
3. Resolution adopted by the Human Rights Council on 23 March 2016 31/3. Protection of human rights and fundamental freedoms while countering terrorism: mandate of the Special Rapporteur on the promotion and protection of human rights and fundamental freedoms while countering terrorism A/HRC/RES/31/3. URL: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G16/081/82/PDF/G1608182.pdf> (дата звернення: 22.03 2019).

Одержано 29.03.2019

УДК 342.7

Тетяна Іванівна ГУДЗЬ,

кандидат юридичних наук, доцент,

професор кафедри конституційного і міжнародного права факультету № 4

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6950-6136>;

Наталія Сергіївна ПІСТРЕНКО,

викладач кафедри загальноправових дисциплін факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ

ДИСКРИМІНАЦІЯ ЯК ФАКТОР ПОРУШЕННЯ ПРАВ ЖІНОК

Одним із найвагоміших загальнолюдських принципів є принцип рівності – визнання того, що всі люди мають бути рівними між собою незалежно від будь-яких особливостей. Однією з таких особливостей людини є її стать. І те, що має бути цінністю і для людини, і для держави, іноді стає